

Dato: 28. januar 2020

Utfordringer ved forskning på opphavsrettsbeskyttet materiale og åpen forskning.

Bakgrunnen for dette notatet er forskningsprosjektet MusicLab som er et samarbeid mellom RITMO, Senter for tverrfaglig forskning på rytme, tid og bevegelse, og Universitetsbiblioteket ved Universitetet i Oslo. MusicLab ser på nye metoder for forskning, forskningsformidling og utdanning. MusicLab tar utgangspunkt i kulturarrangementer som konserter, danseforestillinger o.l. Forskningen baserer seg i hovedsak på tre typer data; musikk i ulike former eller andre type kunstforestillinger til musikk, videoopptak av publikum og artister og sensordata fra utvalgte publikummere som registrerer data som pust, puls og lignende. Video og sensordataene, som baserer seg på reaksjonene fra musikken/forestillingen er unike data som ikke kan gjenskapes. Det er ønskelig å dele alle dataene åpent og dermed bidra til åpen forskning og tilgangen til åpne forskningsdata. Dette notatet adresserer ikke problemstillinger relatert til personvern.

Forskningsrådet er pådriver for åpen forskning og forskningsdata. Forskning på musikk vil i de fleste tilfeller innebære forskning på opphavsrettsbeskyttet materiale. Det oppstår en del utfordringer knyttet til publisering av åpne forskningsdata ved forskning på opphavsrettsbeskyttet materiale. Slik situasjonen er i dag kan det til tider oppfattes som en uoverkommelig hindring å forske på musikk og gjøre forskningen sin åpen tilgjengelig.

En utfordring er at mengden aktører som man må forholde seg til ved rettighetsklarering kan være omfattende og uoversiktlig. Skal man gjennomføre et arrangement som MusicLab, med etterfølgende publisering, må man forholde seg til en rekke ulike aktører i tillegg til opphaver. Det kan være selskaper som opphaver har forvaltningsavtale med (heretter selskapene), som TONO, GRAMO og NCB. Videre har vi tilfellene hvor opphaver er død og rettigheten har gått over til arvingene i henhold til Åvl §75. I tillegg så kan det være at man må forholde seg til en rekke forskjellige opphavere eller deres representanter. For eksempel hvis arrangementet velger å ta i bruk en DJ som mikser og spiller andres musikk eller hvor musikk har blitt til ved et samarbeidsprosjekt og så videre.

En annen utfordring er at vederlag for bruk m.v. kan bli omfattende og uforutsigbare. For et prosjekt som MusicLab må det inngås avtaler om både fremføring og publisering på nett, i tillegg til redigering. Avtaler om fremføring og publisering inngås som oftest direkte med selskapene. Prismodellene som selskapene opererer med i dag medfører uoversiktlige, og til dels omfattende, kostnader som er vanskelige å budsjettere inn i et forskningsprosjekt. Hvordan man beregner vederlaget varierer fra selskap til selskap, felles er at samtlige har en uforutsigbar variabel. For eksempel; I en fremføringsavtale med TONO beregnes vederlaget pr strømmet musikkminutt ganger antall visninger ganger 5 øre. Minimumsvederlag ved nedlasting av musikk, hvor TONOs minimumsvederlag er 53 øre pr sang.

En tredje utfordring er at andre som vil bruke det opphavsrettsbeskyttede materialet også vil kunne ha utfordringer med rettighetsklarering og omfattende vederlag. Partene i de opprinnelige avtalene er *kun*

representantene for forskningsprosjektet og selskapene, eventuelt representantene for forskningsprosjektet og opphaver. Sistnevnte situasjon er der vedkommende ikke er tilknyttet et av selskapene, eller tilsvarende selskap som de nasjonale/regionale selskapene har samarbeid med. Hvis andre skal gjenbruke og republisere forskningsmaterialet, må de inngå egne avtaler med selskapene og/eller opphaver. Dette kan medføre omfattende og uoversiktlige kostnader for de som tar i bruk forskningsdataene.

Hva vi vil oppnå.

Vi ønsker at det, for forskningsprosjekter, skal bli lettere å avklare hvem man må ha avtaler med. Det er ønskelig med ett kontaktpunkt og ett ideelt sett ett avtalesett for rettighetsklarering når musikk og lignende skal brukes til, og publiseres som åpen forskning. Kontaktpunktet må kunne behandle alle type saker, uavhengig av om opphaver har forvaltningsavtaler eller ikke, og uavhengig av opphavers nasjonalitet.

Dagens forvaltningsavtaler medfører at opphavere ikke kan inngå egne avtaler med representanter for forskningsprosjekter. Vi ønsker at det ses på muligheten for å gi opphaverne adgang til å inngå direkteavtale med representanter for forskningsprosjekter når musikken skal brukes til forskning.

Det er som nevnt umulig å skaffe seg oversikt over de endelige kostnadene åpen publisering av opptakene genererer. Vi har forståelse for at vederlagene er opphavers betaling for bruk. Vi ønsker uansett at det ses på andre forutsigbare prismodeller når materialet skal brukes og publiseres som åpen forskning. Det er ønskelig å se på om dagens kostnadsnivå kunne være lavere når materialet brukes til forskning.

Det har vært ønskelig å dele materialet med en CC-BY 4.0 lisens.¹ Det innebærer at man kan; «Kopiere, distribuere og spre verket i hvilket som helst medium eller format». Og «remixe, endre, og bygge videre på materialet til et hvilket som helst formål, inkludert kommersielle.» Skal man dele materialet med CC BY 4.0 lisenser, må det fremgå av avtalene med de ulike opphaverne at de samtykker i at andre kan bearbeide, remikse m.m. I henhold til Forskningsrådets retningslinjer for lagring, tilgjengeliggjøring og deling av forskningsdata skal forskningsdata gjøres tilgjengelig for videre bruk til relevante brukere «så fremt det ikke er juridiske, etiske eller sikkerhetsmessige grunner til ikke å gjøre det».² Vi ønsker at det ses på mulighetene for å få til at all musikk brukt til forskning kan publiseres åpent med CC-BY 4.0. CC-BY lisenser avgrenser ikke brukergruppen til «relevante brukere». Sann sett kunne det vært behov for å se på en standardisert lisens for deling av opphavsrettsbeskyttet materiale kunne utvikles til bruk på åpen forskning.

Et poeng for åpen forskning er at materialet skal bevares for fremtiden. Dette innebærer at avtalene³ som inngås med opphaver eller selskapene må være tidsbestemte og ugjenkallelige. Vi ønsker at det skal

¹ <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.no>

² «Forskningsrådets policy om publisering av åpne forskningsdata» s. 6
<https://www.forskningsradet.no/contentassets/e4cd6d2c23cf49d4989bb10c5eea087a/policy-for-apen-tilgang-til-forskningsdata.pdf>

³ Avtaler om retten til å gjøre materialet tilgjengelig for allmennheten, rett til å endre verket, samt adgang til å overdra disse rettighetene.

utredes om avaler av dette omfang kan være i strid med avtalelovens §36. utfordringer kan særlig være relatert til senere oppståtte forhold. For eksempel at bruken til forskning setter grenser for opphavers kommersielle utnyttelse av verket. Norsk rettspraksis har vært restriktive med tanke på lemping av avtaler om bruk av opphavsrettslig materiale.⁴ Men hvis man kommer til at lemping av avtalene er aktuelt bør det utredes hvilke tilfeller som kan utløse en lempingsadgang og hva man eventuelt kan gjøre for å unngå disse situasjonene.

Spørsmål til behandling på fremtidig workshop.

Er det mulig å forenkle prosessen rundt rettighetsklarering ved bruk av opphavsrettsbeskyttet materiale i forskningsprosjekter som publiserer åpent?

Er det mulig å få inn unntaksbestemmelser i forvaltningsavtalene med selskapene når opphavere ønsker å inngå avtaler med forskningsprosjekter?

Er det mulig å få fastsatt faste satser for vederlag når materiale skal brukes til forskning og publiseres åpent?

Kan man lisensiere ovennevnte materiale med CC-BY 4.0, eventuelt CC-BY-NC 4.0? Bør man utarbeide en standardisert lisens, skreddersydd for publisering av åpen forskning i samsvar med retningslinjene til Forskningsrådet? Hva bør en slik lisens omfatte?

Hva slags avtale vil være innenfor norsk rett i forhold til tid og omfang? Kan det tenkes avtaler som er i strid med norsk rett i tid og omfang. Og hva kan gjøres for å unngå slike tilfeller?

Med hilsen
Rebecca Josefine Five Bergstrøm
Juridisk bibliotek

⁴ Jfr. Prop. 104 L s. 245